

TO, ŽE ČLOVĚK NA VOZÍKU potřebuje občas pomoc ostatních, ještě neznamená, že musí být deklasován někdy až potupnými výrazy.

podobné našim skořápkám, kdy se do čepice schovávaly peníze neznámého množství (ale význam slova cap je i víčko, takže možná pod víčko, čili pod skořápku). Odtud se později tento výraz přesunul do sportu, nejprve do koňských dostihů, když bylo nakládáno silnějším koníčkům více na hřbet, aby ti slabší měli šanci.

Důvodem byly morové rány?

Dnes najdete handicap i v dalších sportech, jako je golf, šachy, kriket, pólo, basketbal atd. Vždycky se používá tam, kde je třeba nějak vyrovnat příležitosti všech účastníků klání – buď se ti silnější nějak znevýhodňují, nebo naopak se slabším přilepšuje. Do sociální oblasti se dostal pojem handicap až po „skořápkách“. Různé zdroje uvádějí různá data, podle jedněch se začal používat po morových rázech, podle druhých později, a to když byl použit pro popis dětí se zdravotním postižením v roce 1915.

Jako pojem odvozený ze sportu popisující vyrovnání příležitostí by možná handicap mohl klidně obstát. Komplikuje to ale jeho odborná definice. Světová zdravotnická organizace (WHO) totiž dala slovu handicap/hendikep v roce 1980 přesný význam, když tak označila sociální dimenzi zdravotního postižení. WHO totiž říká, že pokud dojde k poškození nějakého orgánu či funkce těla (první dimenze označovaná v angličtině jako impairment), nějak se to promítne

Původ slova handicap leží v 17. století v hazardní stejnojmenné hře podobné našim skořápkám, kdy se do čepice schovávaly peníze.

do osobní roviny, tedy nějak to dotyčného omezuje v jeho aktivitách, schopnostech, možnostech jak dělat to či ono (druhá dimenze označovaná jako disabilita).

Teprve až když mají tato omezení také dopad do sociální oblasti, tedy když jedince znevýhodňují nebo mu brání ve společenském uplatnění, pak se dostává do třetí dimenze handicapu/hendikepu. To hlavní, co handicap odlišuje od samotného zdravotního postižení, je, že není vrozenou či získanou vlastností jedince, ale dočasným stavem. O handicapu bychom měli mluvit, až když je vnější prostředí tak náročné, že už je jedinec vlastními silami nemůže zvládnout (například kvůli architektonickým bariérám). Zkrátka ne každý člověk se zdravotním postižením je také handicapovaný, záleží na okolnostech.

Odpovídajícím výrazem k našemu českému pojmu „zdravotní postižení“ by pak v an-

gličtině měla být již zmíněná disabilita. Ta se ovšem do slovníku běžného Čecha nedostala. Nakonec to ani nevádí, protože WHO přišla po 20 letech, v roce 2001, s novou klasifikací, kde zůstalo pojmenování pouze první dimenze (impairment), ale namísto disability se má používat aktivita (activity) a místo handicapu nové slovo participace (participation). WHO se tak snažila zbavit pojmů, které v sobě nesou negativní náboj (ve smyslu, že určitá porucha těla musí vždy vést k problémům v osobní i společenské rovině).

Pochybuji, že by se nová slova jako aktivita či participace v češtině ujala. U těch starých je mrzák už mrtev, invalida postupně zavržená a s handicapovaným se snad bude šetřit.

*V příštím čísle volně naváže článek
Jak si vlastně máme říkat?*